

Rizikové výzvy v on-line prostředí

doc. Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.¹, Mgr. Pavla Strílková¹,
PhDr. René Szotkowski, Ph.D.¹, José-María Romero-Rodríguez²

¹Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

²Univerzita Granada, Španělsko

On-line výzvy představují fenomén, který existoval již před příchodem internetu a který se masivně rozvinul především díky internetovým službám umožňujícím sdílet velké množství informací (především audiovizuální obsah) mezi ostatní uživatele. On-line výzvy mohou být zaměřeny pozitivně, např. na různých druhů kampaní na podporu informací, výzkumu a vývoje léčebných metod zaměřených na konkrétní diagnózu (typicky výzva Ice Bucket Challenge). Velké množství výzev však může osobám (často dětem), které se do nich zapojí, způsobit vážnou fyzickou či psychickou újmu. Jako příklady lze uvést Choking Challenge, Salt and Ice Challenge, Eyeballing Challenge apod. V našem textu se zaměřujeme právě na ně.

Klíčová slova: on-line bezpečnost, rizikové výzvy, eyeballing, duck tape challenge, salt and ice challenge, choking challenge.

Dangerous Challenges on the Internet

Online challenges are a phenomenon that existed before the advent of the Internet and has developed massively, mainly through Internet-based services that allow the sharing of large amounts of information (mainly audiovisual content) among other users. Online challenges can be positively targeted, for example, to different types of campaigns to support information, research and development of treatment methods for a specific diagnosis (typically the Ice Bucket Challenge). However, a large number of challenges can cause serious physical or psychological harm to people (often children) involved. Examples include the Choking Challenge, the Salt and Ice Challenge, the Eyeballing Challenge, and so on.

Key words: online safety, danger challenges, eyeballing, duck tape challenge, salt and ice challenge, choking challenge.

Úvod do problematiky

Internet je prostředím, které svým uživateli umožňuje přístup k velkému množství informací všeho druhu – a to rychle a okamžitě. On-line prostředí však obsahuje také informace, které mohou být pro jeho uživatele nebezpečné a mohou zejména dětským uživatelům vážně ublížit. Do této kategorie patří tzv. virální on-line výzvy (challenge).

Rizikové výzvy se do pozornosti veřejnosti a také vědecké komunity dostaly poté, co byly zveřejněny případy tragických nehod – a v některých případech i úmrtí – především dětských uživatelů internetu, kteří si některou z rizikových výzev vyzkoušeli. Řada z nebezpečných výzev však existovala již před nástupem internetových

služeb, internet a především sociální sítě pak jejich rozšíření akcelerovaly.

On-line výzvy nabádají uživatele internetu k různým činnostem a v zásadě mohou být jak pozitivní (např. různé druhy charitativních výzev či humorných výzev apod.), ale také negativní, často velmi destruktivní či toxické. Příkladem pozitivně orientované výzvy je např. Ice Bucket Challenge (takzvaná „kbelíková výzva“) z roku 2014, která se zaměřila na zvýšení povědomí o amyotrofické laterální skleróze (ALS) a usilovala o podpoření jejího výzkumu. Vyzvaný účastník se musel natočít, jak se polévá ledovou vodou, a následně musel k témuž činu vyzvat jednoho nebo více známých. Výzva by měla být splněna do

24 hodin, jinak by se měl nominovaný vykoupit v podobě daru 100 dolarů organizaci ALS Association. Během 30 dnů se podařilo díky této celosvětové virální kampani vybrat více než 100 milionů dolarů (1). Velké množství výzev je však škodlivých, s výrazně negativním dopadem na lidské chování.

Nebezpečné výzvy v on-line prostředí nabádají uživatele internetu (především děti) k nebezpečnému chování, které jim může způsobit vážnou zdravotní újmu. Tyto výzvy uživatele nutí např. k zapojování se do nebezpečných úkolů, u jejichž plnění se uživatelé fotí či natáčejí, výsledek sdílejí a motivují tak další on-line diváky k zapojení se. Většina výzev v prostředí internetu existuje v latentní formě – pokud nejsou

medializovány, zasahují velmi omezený okruh uživatelů. V případě medializace a masivního virálního šíření však mohou uživatelům internetu způsobit vážnou újmu.

Stručný přehled vybraných rizikových výzev

Kylie Jenner Lip Challenge

Výzva nabádá k tomu, aby si děti po vzoru modelky Kylie Jennerové zvětšovaly rty, a to tak, že si k ústům přiloží láhev, ze které odsají vzduch a podtlakem dosáhnou dočasného zvětšení rtů. Hrozí riziko poškození rtů – popraskání, krvácení, otok apod. Kylie Jenner Lip Challenge vyzkoušela např. 12letá Lily Greenlandová (2), která ke zvětšení plnosti svých rtů použila malou skleničku. Výsledek pak nedopadl dobře, rty byly příliš velké, Lily nemohla správně vyslovovat, při jídle jí visel spodní ret dolů, protože byl příliš velký. Ve škole pak Lily díky své proměně velmi rychle získala přezdívku „kobliha“ (doughnut). Otok rtů zmizel až po dvou dnech.

Eyeballing Challenge (Vodka eyeballing apod.)

Výzva Eyeballing Challenge nabádá k nalévání alkoholu do očí – podle textu a videí k výzvě se prý alkohol prostupující cévami rychleji vstřebává do krve a rychleji navozuje opilost. Podle vyjádření Americké oftalmologické společnosti je však toto nepravděpodobné, cévy v oku jsou příliš malé, aby přes ně bylo možné vstřebat větší množství alkoholu. Podle jejich názoru mladí lidé tuto výzvu zkoušejí ne proto, aby dosáhli stavu opilosti, ale aby spíše prokázali svou odvahu a statečnost. Hrozí však vysoké riziko popálení oka, zjizvení rohovky a další zdravotní problémy, včetně oslepnutí.

Tento trend se objevil v komedii Klub sráčů (2000), ve které jedna z hlavních postav eyeballing praktikovala, fenomén se pak masověji rozšiřoval v letech 2006–2010 (3). V současnosti je latentní a dílčí incidenty jsou spíše ojedinělé.

Duct Tape Challenge

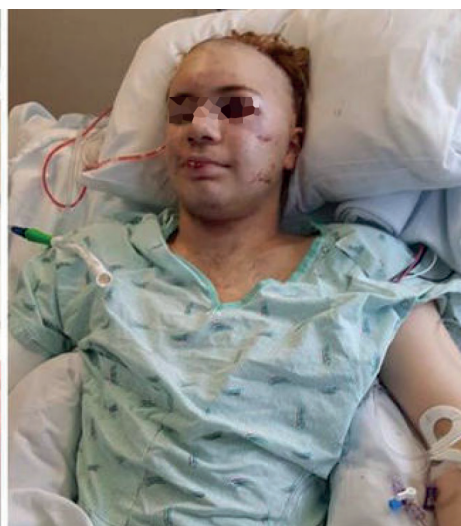
Tato výzva nabádá k tomu, aby si dítě či dospívající nechali oblepit tělo lepicí páskou a snažili se z této pozice vyprostit. Bohužel následkem snahy vyprostit se pak byla celá řada vážných úrazů (dítě nemůže reflexně při pádu využít rukou).

Celoživotní následky bude muset řešit např. Skylar Fish (14 let, USA, 2016), který si při reali-

Obr. 1. Lily Greenlandová při a po výzvě (Metro.co.uk)

Obr. 2. Skylar Fish po incidentu (NBCDFW.com)

zaci výzvy „Duck Tape Challenge“ vážně poranil hlavu o rám okna a byl hospitalizován (4). Utrpěl mozkové aneurysma (operace si vyžádala 48 stehů), zároveň si vážně poškodil levé oko, na které již pravděpodobně nebude vidět.

Cinnamon Challenge

Velmi populární je také Cinnamon Challenge, výzva k polykání a vdechování mleté skořice (cinnamon). Výsledkem je pak často dávení a dušení se, skořice v průduškách také přispívá k rozvoji respiračních onemocnění.

Vznikla také internetová stránka www.cinnamonchallenge.com, na které autoři upozorňují, že splnění této výzvy je prakticky nemožné a dokládají to různými videi převzatými z YouTube. Na škodlivost této výzvy upozornila i Americká akademie pediatriů (American Academy of Pediatrics). Dokládali, že některé případy skončily hospitalizací a „hráči“ potřebovali odbornou lékařskou pomoc (5). Tyto problémy se mohou

zdát dočasné, ale skořicový prášek se v plicích nerozpouští ani nerozkládá, tudíž tito lidé plněním riskují do budoucna nějaký zdravotní problém.

Choking Challenge

Výzkumníci z Brazílie (6) upozorňují na rizika, která jsou spojena s jednou z nejnebezpečnějších on-line výzev, tzv. Choking Game Challenge (hra zaměřená na vzájemné škrcení, která patří mezi tzv. asphyxical games). Podle jejich zjištění jsou případy úmrtí účastníků této hry hlášeny jak z Evropy, tak USA a dalších zemí. V USA (7) například na následky této aktivity mezi lety 1995 a 2007 zemřelo 82 dětí ve věku 6–19 let, většinou chlapců (v 87 %). 67 dětí pak tuto hru hrálo samo – bez přítomnosti jiných osob. V roce 2006 zemřelo v Kanadě (8) na následky různých variant této výzvy 18 osob ve věku 10–19 let. U žádné z obětí nebyly prokázány sebevražedné úmysly.

Na Choking Game Challenge se zaměřili také výzkumníci z francouzské University of Bordeaux

(9), kteří odhalili, že si tuto výzvu vyzkoušelo 9,7 % francouzských středoškoláků. Zajímavé bylo také zjištění, že ti, kteří se do této rizikové výzvy zapojili, měli asi dvakrát větší pravděpodobnost výskytu deprese či poruch chování než ti, kteří se do výzvy nezapojili.

Choking Game Challenge (10) nalezneme na internetu pod velkým množstvím variant a také označení, např. purple dragon, space monkey, blackout game, scarf game, tomato game, pass-out challenge či choking challenge apod. Tato výzva je spojena s různými druhy škrcení – uživatelé dobrovolně různými způsoby (pásek, švihadlo, provaz) zabráňují proudění okysličené krve do mozku, aby dosáhli „libého pocitu“, který následuje po uvolnění krevního oběhu, při kterém okysličená krev, která bylo blokována, náraz zaplavuje mozek (usilují o dosažení mozkové hypoxie). V jiné variantě hry hráči dosahují tzv. hypokapnie, kterou si sami přivodí, a to pomocí hyperventilace (prudkého, rychlého a hlubokého nadechování a vydechování). Ve skutečnosti však dochází k poškození mozkových buněk (vlivem nedostatku kyslíku jich mohou velmi rychle odumřít miliony), snadno lze přivodit např. kóma a v některých případech došlo také k úmrtí dětského hráče.

Jednou z variant této hry představuje tzv. tomato game, jejíž podstatou je dosáhnout v průběhu škrcení co nejčervenější barvy v obličeji (tomato = rajče). Ačkoli může být pohled na rudý dusící se obličej pro někoho zábavný, jde o vysoce rizikovou aktivitu.

Nejčastěji je tedy tato výzva realizována prostřednictvím strangulace (škrcení), která s sebou nese celou řadu příznaků, podle kterých lze rozpoznat, že dítě tuto výzvu zkouší:

- Krvavé oči dítěte.
- Malé červené tečky na obličeji, často kolem očí, víček.
- Časté, neobvyklé boleti hlavy dítěte.
- Znamky škrcení na krku, modřiny na krku.

K dalším příznakům patří časté zamykání se v místnosti, dezorientace poté, co dítě trávil nějaký čas samo, nábytek omotan provazy, švihadly apod.

Salt and Ice Challenge

Výzva, ve které si dítě či dospívající posype část těla solí a položí na ni led. Po chvíli dojde k velice bolestivé reakci – poškození a zjizvení kůže – výsledkem této reakce jsou puchýře, omrzliny, popáleniny (11, 12). Sůl totiž snižuje teplotu

Obr. 3. Důsledky „Salt and Ice Challenge“. Zdroj: CBS2Iowa

ledu až na -17 °C (někdy až na -21 °C v závislosti na poměru vody, soli a ledu) a led tak v kombinaci se solí působí na kůži podstatně déle.

Na vlastní kůži toto zažila jedna matka z Iowy, která musela v noci vést svou dvanáctiletou dceru k lékaři po vyzkoušení této výzvy. Dívka utrpěla popáleniny druhého a třetího stupně. Další den zjišťovala, zda bude třeba aplikace kožního štěpu (13).

Snorting Challenge

Výzva nabádá k tomu, aby dítě či dospívající vtáhlo (vdechlo) nosní dírkou různé předměty, které potom vytáhne skrze ústa ven. Tradičně se tímto způsobem vtahují např. kondomy. Hrozí uvíznutí předmětu v nose, problémy s dýcháním a řada dalších komplikací. Počátek výzvy se datuje přibližně do roku 2007, svého vrcholu však dosáhla kolem roku 2013 (14). Nyní jsou případy spojené s touto výzvou spíše výjimečné.

Ghost Pepper Challenge

Mezi tradiční challenge patří výzvy k polykání velmi pálivých chilli papriček, které obsahují vysoké dávky kapsaicinu (ten způsobuje pálení). Zatímco pálivost běžných papriček dosahuje ti-

síce Scovilleových jednotek pálivosti (např. u papriček jalapeño 2500–6000), u jiných druhů – např. papriček ghost pepper (bhut jolokia) hovoříme o milionech jednotek. Pokud bychom snědli potraviny s vysokým obsahem kapsaicinu, tak si kromě děsivého pálení můžeme přivodit dechové potíže, nevolnost, případně až zvracení. V extrémních případech hrozí i smrt.

Reakci na velmi pálivou papričku si vyzkoušela Lizzy Wurst (18 let) a Sabrina Stewart (22), které svou zkušenost sdílely v on-line prostředí (15). Rozhodly se totiž uskutečnit velmi nebezpečnou výzvu – sníst Carolina Reaper pepper (3. nejpálivější paprička na světě s 2,2 miliony jednotek pálivosti a vysokým obsahem kapsaicinu). Hned po požití začaly dívky panikařit, dostaly hysterický záchvat, nemohly dýchat, intuitivně se snažily pít vodu, začaly se dusit apod.

Tide Pod Challenge

Velmi nebezpečnou výzvou je také Tide Pod Challenge, tedy výzva k polykání kapslí určených na praní prádla. Princip výzvy je jednoduchý – rozžvýkej, spolkně, natoč a sdílej. Ačkoli kapsle často vypadají jako barevné bonbóny, snadno mohou ohrozit život mladých

Obr. 4. Zviditelnění TidePod Challenge youtuberem

Logan Paul ✓
@LoganPaul

swallowing 1 tide pod per retweet

12:54 - 5 Feb 2018

♡ 46.3K 💬 35.1K people are talking about this

Obr. 5. Varování před konzumací pracích tablet

lidí – obsahují celou řadu toxických chemikálií. Výsledkem požití tablet je pak zvracení, popálení a poleptání sliznic, dušení, zvracení, průjemy, někdy i poškozené plíce a trávicí systém (16). Při roztržení obalu kapsle může také dojít k popálení očí. Ve vzácných případech dokonce může dojít k úmrtí.

Jen za první dva týdny roku 2018 bylo v USA nahlášeno 39 případů otravy po záměrném požití kapslí a ve všech případech šlo o teenagery od 13 do 19 let (Americká asociace pro kontrolu jedů). Tento nárůst mohl být spojen také se světově známým youtuberem Loganem Paulem, který 5. února 2018 na svém twitterovém účtu tweetnul příspěvek o svém možném zapojení do této výzvy.

Tím tuto výzvu dostal do povědomí více lidí. Řada společností vyrábějících kapsle na praní poté vydala prohlášení, že kapsle nejsou určeny ke konzumaci (17).

LITERATURA

1. Wolf N. Remember the ice bucket challenge? It just funded an ALS breakthrough. The Guardian. 2016.

V New Yorku navrhovali politici dokonce zákon, který by nastavil, jak mají prací kapsle vypadat, aby se nepodobaly sladkostem. Podle politiků vypadají totiž kapsle na praní příliš chutně (jejich návrh původně nesouvisel s výzvou samotnou, ale pouze s ojedinělými incidenty, ke kterým docházelo nezávisle na napodobování on-line výzvy) (16).

Fire Challenge

Další extrémně nebezpečnou výzvou je Fire Challenge. Úkolem je polít si nějakou část těla jakoukoliv hořlavou kapalinou a zapálit toto místo. Ne všechny hořlaviny je možné uhasit vodou, což si mnohdy děti neuvědomí. Hrozí mnohačetné popáleniny i smrt (18).

V říjnu 2019 si následky napodobení výzvy Fire Challenge vyzkoušel dvanáctiletý chlapec z Michiganu, který utrpěl popáleniny druhého stupně na bradě, hrudi a žaludku. Matka tohoto chlapce poté vystoupila v médiích a apelovala na ostatní rodiče, aby se svými dětmi o této hrozbě komunikovali a aby věděli, jaké výzvy lze nalézt např. na YouTube (19).

Momo Challenge a Blue Whale Challenge (Modrá velryba)

Mezi další výzvy, se kterými mají zkušenost také české děti, patří on-line výzva Blue Whale (Modrá velryba) z roku 2017 a Momo Challenge, která se v ČR objevila mezi roky 2018–2019. Podstata obou výzev je hra se strachem, která může dítě přivést k sebepoškozování. Obě výzvy jsou v současnosti již latentní a v ČR nejsou výrazněji rozšířeny.

Doporučení pro pediatry a rodiče

Zapojení dítěte do různých rizikových výzev může jak pediatr, tak rodič poznat prostřednictvím určitých fyzických příznaků:

- poškození rtů
- poškození kůže
- poškození očí
- popáleniny a omrzliny různého stupně
- otlačeniny na krku, ad.

Poranění se budou lišit podle toho, kterou nebezpečnou výzvu vyzkoušelo. Doporučujeme sledovat, zda se u dítěte nevyskytly další varov-

né příznaky, které by mohly jednotlivé výzvy doprovázet, příznaky se vždy liší od typu výzvy.

Důležitá je vhodná komunikace s dítětem. Ne až po zapojení, ale preventivně upozornit na nebezpečí na internetu. Konverzace musí probíhat citlivě, přiměřeně věku, zkušenostem a povaze dítěte. Pár doporučení k následné komunikaci.

- Na začátku konverzace můžete zjistit, zda dítě o výzvách vůbec ví a co všechno. O jakých výzvách slyšelo ve svém okruhu přátel, jaké vidělo na internetu. Klidně se nechte poučit od dítěte, neskrývejte překvapení, děti vás rády informují. Pokud pocítí zájem, tak ukáží, co je pro ně atraktivní, co je baví.
- Zeptejte se, co si o výzvách myslí, proč je ostatní plní, čeho tím mohou podle něj dosáhnout. Pokud dítě usoudí, že je pozitivní nebo přínosné se zapojit, proberte s ním každý krok výzvy – co se může stát, pokud by se zapojilo. Je nutné, aby začalo uvažovat nad následky, čímž dojde ke zvážení a uvědomění si, zda to stojí za to. Děti často nepřemýšlejí o tom, co by se mohlo stát, co tím způsobí, komu ublíží. Nemají zkušenosti na to, aby posoudily případná rizika, která s sebou napodobování on-line výzev může nést.
- Děti jsou zpravidla otevřenější, pokud mluví o tom, co zažil kamarád, a ne přímo ony samy. Proto je dobré zeptat se dítěte, co baví jeho kamarády, jaká témata ve škole řeší apod.
- Zkuste být v obraze. Zjistěte si, co je zrovna populární, co děti napodobují, co sledují. Jeden ze zdrojů informací může být například webová nebo facebooková stránka projektu E-Bezpečí (www.e-bezpeci.cz).
- Pokud se v důsledku napodobování rizikové výzvy něco stane, nezakazujte dětem internet jako takový, neberte dětem mobily a nazakazujte přístup k počítači, děti si v případě zákazu najdou jiné cesty, jak se k vytoženému obsahu dostat – ovšem rodiče nad jejich pohybem v on-line světě ztratí kontrolu. Je důležité, aby děti věděly, že se svým rodičům mohou svěřit, že je tady někdo, kdo je pochopí a pomůže jim.

line]. 2019 [accessed. 20. October 2019]. Retrieved z: <https://metro.co.uk/2019/09/16/girl-12-stuck-huge-lips-two-days->

-trying-kylie-jenner-lip-challenge-10749993/

3. Dabies B. Young people 'drinking' neat vodka through their EYE for a quick buzz. Daily Mail Online [online]. 2010 [accessed. 20. October 2019]. Retrieved z: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-1278583/Young-people-drinking-neat-vodka-EYE-quick-buzz.html>

4. Farberov S. Skylar Fish left blind in one eye after attempting 'duct tape challenge'. Daily Mail Online [online]. 2016 [accessed. 20. October 2019]. Retrieved z: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-3417848/Boy-14-suffers-horrific-facial-injuries-left-blind-one-eye-attempting-duct-tape-challenge.html>

5. Grant-Alfieri A, Schaechter J, Lipshultz SE. Ingesting and aspirating dry cinnamon by children and adolescents: The 'cinnamon challenge' [online]. B.m.: American Academy of Pediatrics. 1. May 2013. Retrieved z: doi:10.1542/peds.2012-3418.

6. Guilheri J, Andronikof A, Yazigi L. Brincadeira do desmaio: Uma nova moda mortal entre crianças e adolescentes. Características psicofisiológicas, comportamentais e epidemiologia dos 'jogos de asfixia'. Ciencia e Saude Coletiva [online]. 2017, vol. 22, no. 3, pp. 867-878. Retrieved z: doi:10.1590/1413-81232017223.14532016

7. Michel G. Les jeux dangereux et violents chez l'enfant et l'adolescent: l'exemple des jeux d'agression et de non-oxygénation. Journal de Pédiatrie et de Puericulture [online]. 2006, vol. 19, no. 8, pp. 304-312. Retrieved z: doi:10.1016/j.

jpp.2006.09.001

8. Macnab AJ, Deevska M, Gagnon F, Cannon WG, Andrew T. Asphyxial games or 'the choking game': a potentially fatal risk behaviour. Injury prevention : journal of the International Society for Child and Adolescent Injury Prevention [online]. 2009, vol. 15, no. 1, pp. 45-9 [accessed. 3. September 2019]. ISSN 1475-5785. Retrieved z: doi:10.1136/ip.2008.018523

9. Grégory M, Garcia M, Aubron V, Bernadet S, Salla J, Purper-Ouakil D. Adolescent mental health and the choking game. Pediatrics [online]. 2019, vol. 143, no. 2. Retrieved z: doi:10.1542/peds.2017-3963.

10. Kopecký K. Riziková výzva Choking Game Challenge. E-Bezpečí [online]. 2019, vol. 4, no. 2, pp. 28-32 [accessed. 20. October 2019]. Retrieved z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1616-rizikova-vyzva-choking-game-challenge>

11. The 'Salt And Ice Challenge' Is The Dumbest Challenge Yet By Far - LADBible [online]. [accessed. 11. February 2020]. Retrieved z: <https://www.ladbible.com/news/news-the-salt-and-ice-challenge-is-the-dumbest-challenge-yet-by-far-20180518>

12. NSPCC issues warning over salt and ice challenge. Daily Mail Online [online]. [accessed. 11. February 2020]. Retrieved z: <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-4152220/NSPCC-issues-warning-salt-ice-challenge.html>

13. Andersen E. Eastern Iowa child scarred by 'Salt and Ice' internet challenge. CBS2 [online]. 2019. Retrieved z: <https://>

cbs2iowa.com/news/local/eastern-iowa-child-scarred-by-salt-and-ice-internet-challenge

14. Alvarez A. What Is the Condom Challenge and Why Are There Videos? ABC News. 2013.

15. Gordon J. Two girls try the world's hottest chili, Carolina Reaper pepper. Daily Mail Online [online]. 2016 [accessed. 20. October 2019]. Retrieved z: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-3770200/Two-girls-try-world-s-hottest-chill-one-crying-passing-throws-up.html>

16. Ritschel Ch. New York politicians propose new law that would force Procter & Gamble to stop making Tide Pods that look like candy. The Independent [online]. 2018 [accessed. 11. February 2020]. Retrieved z: <https://www.independent.co.uk/life-style/tide-pods-new-york-politicians-new-law-procter-gamble-candy-legislation-aravella-simotas-brad-a8197991.html>

17. Here's How Common the Tide Pod Challenge Really Is | Time [online]. [accessed. 11. February 2020]. Retrieved z: <https://time.com/5104225/tide-pod-challenge/>

18. Fire Challenge: A Life-Threatening Internet Challenge – Smart Social [online]. [accessed. 11. February 2020]. Retrieved z: <https://smartsocial.com/fire-challenge/>

19. Romine T, Simko-Bednarski E. Michigan boy suffers second degree burns in 'fire challenge' – CNN. CNN [online]. 2019 [accessed. 11. February 2020]. Retrieved z: <https://edition.cnn.com/2019/10/07/us/fire-challenge-dearborn-heights-trnd/index.html>